

СУД ИСЛОХОТЛАРИ

Чубоева Озодахон Кувонбековна

НамДУ юридик факультети доценти

Аннотация: Мақолада мамлакатимиздаги суд ислохотлари, судларда очиқлик ва шаффофлик, фуқаронинг ҳуқуқ ҳамда қонуний манфаатлари, одил судловга эришиш, суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш, илғор халқаро стандартлар этиш, сунъий интеллект технологияларини жорий этиш, идоралараро электрон маълумот алмашинувини яхшилаш, суд мажлисларида масофадан туриб иштирок этиш, суд жараёнларини тезлаштириш ва самарадорлигини ошириш масалалари ёритилган.

Калит сузлар: Ўзбекистон, суд, сунъий интеллект, технология, инсон қадри, халқ, манфаат, фуқаро, ҳуқуқ, қонуний манфаатлар, электрон маълумот, маданият.

Аннотация: В статье рассматриваются судебная реформа в нашей стране, открытость и прозрачность деятельности судов, права и законные интересы граждан, достижение справедливого судебного разбирательства, реформирование судебной правовой системы, внедрение передовых международных стандартов, внедрение технологий искусственного интеллекта, совершенствование межведомственного электронного обмена данными, удалённое участие в судебных заседаниях, а также ускорение и повышение эффективности судопроизводства.

Ключевые слова: Узбекистан, суд, искусственный интеллект, технологии, человеческое достоинство, человек, интересы, гражданин, права, законные интересы, электронная информация, культура.

Abstract: The article discusses judicial reforms in our country, openness and transparency in the courts, the rights and legitimate interests of citizens, achieving a fair trial, reforming the judicial and legal system, implementing advanced international standards, introducing artificial intelligence technologies, improving interdepartmental electronic data exchange, remote participation in court sessions, and accelerating and increasing the efficiency of judicial proceedings.

Keywords: Uzbekistan, court, artificial intelligence, technology, human dignity, people, interests, citizen, rights, legitimate interests, electronic information, culture.

Мамлакатимизда сўнгги йилларда амалга оширилган суд-ҳуқуқ ислохотлари суд ҳокимияти мустақиллигини ҳамда судлар фаолиятида очиқлик ва шаффофликни таъминлаш билан бир қаторда фуқаро ва тадбиркорларнинг ҳуқуқ ҳамда қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш кафолатларини кучайтириш имконини берди.

Судлар фаолиятига сунъий интеллект технологияларини жорий этиш учун қулай шарт-шароитлар яратиш, рақамлаштириш ишларини изчил давом эттириш, судларнинг моддий-техник таъминотини яхшилаш, шунингдек, «Рақамли Ўзбекистон — 2030» [стратегиясида](#) белгиланган мақсад ва вазифаларидан ҳисобланади



Date: 27th October-2025



“Рақамли суд” концепцияси – суд жараёнлари самарали, тезкор ва шаффоф бўлишини таъминлашга қаратилган инновациявий ёндашув саналади. Замонавий технологиялар ёрдамида судларда иш юритувини оптималлаштириш орқали судларга бўлган ишончни янада ошириш, адолатни таъминлаш ва фуқаролар учун қулайликлар яратилади.

“Рақамли суд” концепцияси асосига бир қатор муҳим воситалар киради.

- Биринчи восита – электрон суд тизимлари. Бу ўринда суд ишларини электрон шаклда юритиш, ҳужжатларни онлайн тарзда топшириш, суд қарорларини рақамли форматда чиқариш ва электрон имзоларни қўллаш.

- Иккинчи восита – сунъий интеллект (AI). Судлар томонидан кўриб чиқиладиган ишларни таҳлил қилишда AI ёрдамида қарорлар қабул қилишда ёрдам бериш тақозо этилади. Масалан, AI судланувчиларни ёки ҳуқуқий масалаларни таҳлил қилишда ва олдиндан прогнозлар беришда қўлланилади.

- Учинчи восита – блокчейн технологияси. Суд қарорларининг шаффофлиги ва қонунийлигини таъминлаш учун блокчейн технологиясини қўллаш зарур. Бу технология суд ҳужжатлари ўзгаришининг олдини олиш ва уларни хавфсиз сақлаш имконини беради.

- Тўртинчи восита – видео конференциялар ва онлайн суд мажлислари. Суд жараёнларини масофадан туриб ўтказиш, шунингдек, гувоҳлар ёки тарафларни видео орқали тинглаш бугунги янги даврнинг муҳим талабларидандир.

- Бешинчи восита – маълумотлар базаси ва аналитика. Суд ишлари ва маълумотларни таҳлил қилиш орқали суд тизимининг самарадорлигини ошириш, кечикишларни камайтириш ва натижаларни аниқлашда муҳим ўрин тутади.

Шу маънода, “Рақамли суд” концепцияси тизими суд жараёнларининг янада очиклиги ва тезкорлигини таъминлашга ёрдам беради. Бу тизим орқали суд ишлари бир неча марта тезлашади.

Хозир пайтда Олий суднинг my.sud.uz порталидаги:

- “Жиноят ва фуқаролик ишлари бўйича судларга, маъмурий ва иқтисодий судларга электрон шаклда мурожаат қилиш”;

- “Фуқароларнинг судларга мурожаат қилишида ҳужжатларнинг тайёр намуналаридан фойдаланиш имконияти”;

- “Тўланиши лозим бўлган давлат божи миқдорини аниқлаш”;

- “Барча тўловларни, шу жумладан, давлат божини ҳисобга олиш ва тўлашнинг ягона электрон тизими”;

- “Ишларни суд мажлисида кўриб чиқишга тайинланган санаси ва вақти ҳақида онлайн тарзда хабардор бўлиш”;

- “Олий суд раҳбарияти қабулига электрон рўйхатдан ўтиш”;

- “Жиноят ва фуқаролик ишлари бўйича судларда, маъмурий ва иқтисодий судларда ҳал қилув қарорларига шарҳлар”;

- “Жиноят ва фуқаролик ишлари бўйича судларда, маъмурий ва иқтисодий судларда ишлар ҳолатини онлайн кузатиб бориш”;

Date: 27th October-2025

- “Видеоконференцалоқа тизими орқали масофадан туриб суд мажлисида иштирок этиш”;
- “Ишда иштирок этувчи тарафлар суд хабарномаларини ва чақирув қоғозларини онлайн тарзда олиш имконияти”;
- “Мурожаатларни TELEGRAM BOT орқали йўллаш”;
- “Суд ҳужжатларига апостиль қўйиш ҳақида электрон мурожаат юбориш”;
- “Суд қарорларини онлайн олиш имконияти” каби интерактив хизматлар воситасида аҳолига кенг қўламли қулайликлар яратилган¹⁰.

Бизнингча, Суд фаолиятида сунъий интеллект технологияларини жорий этишнинг ижобий томонлари қуйидагиларни ўз ичига олади:

1. Тезлик ва самарадорлик: Сунъий интеллект тизимлари маълумотларни тезда таҳлил қилиш ва қарор қабул қилиш жараёнини тезлаштириш учун ишлатилиши мумкин. Бу суд жараёнларини осонлаштиради ва уларни самаралироқ бошқаришга ёрдам беради.

2. Маълумотларни таҳлил қилиш: AI алгоритмлари катта ҳажмдаги маълумотларни (суд қарорлари, ҳуқуқий нормалар, прецедентлар) тез ва аниқ таҳлил қилиш имконини беради, бу эса судьяларга ва адвокатларга яхши маълумотли қарорлар қабул қилишда ёрдам беради.

3. Хатоларни камайтириш: Сунъий интеллект инсоннинг хато қилиш эҳтимолини камайтириши мумкин, чунки у маълумотларни аниқ ва тизимли равишда таҳлил қилади.

4. Ижтимоий адолатни таъминлаш: AI технологиялари, агар улар тўғри тарзда жорий этилса, дискриминацияни камайтириш ва барча тарафларнинг ҳуқуқларини тенглаштиришга ёрдам бериши мумкин.

5. Ресурсларни тежаш: Сунъий интеллект суд тизимининг ресурсларини тежашга ёрдам беради, чунки у кўплаб вазифаларни автоматлаштириш орқали инсон ресурсларини оптималлаштиради.

6. Суд жараёнларининг шаффофлиги: AI технологиялари суд жараёнларини автоматлаштириш орқали уларнинг шаффофлигини оширишга ёрдам беради, бу эса жамоатчиликнинг ишончини оширишга олиб келади.

7. Таълим ва тренинг: AI технологиялари юридик соҳадаги мутахассисларга янги билимлар ва қўникмаларни ўрганишда ёрдам бериши мумкин, чунки улар муаммоларни самарали ҳал қилиш учун кўпроқ маълумотдан фойдаланиш имкониятини яратади.

8. Суд жараёнларини индивидуаллаштириш: AI технологиялари ҳар бир ишнинг хусусиятларига мос равишда индивидуаллаштирилган ечимларни таклиф қилиш имконини беради.

Ушбу ижобий томонлар суд фаолиятида сунъий интеллектнинг самарали жорий этилиши учун асос бўлиши мумкин.

¹⁰ Ҳумоюн Абдуразақов, Олий суд катта консултанти. <https://sud.uz/news-2025-02-28-1/>



Date: 27th October-2025

Шу билан бирга, AI технологияларининг жорий этилишидаги юзага келиши мумкин булган муаммоларга ҳам тухталишимиз лозим. Масалан, киритилаётган маълумотларнинг хусусияти - яъни, маълумотларнинг аник ва тугрилиги; алгоритмларнинг шаффофлиги – яъни, қарор қабул қилинишига сабаб булган омилларга ишончсизлик, мавхумлик; инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш – яъни, дискриминация ва адолатсизлик, шахсий маълумотларнинг махфийлиги масалалари. Ушбу омиллар суд фаолиятида сунъий интеллектнинг самарадорлигига салбий таъсир кўрсатиши мумкин.

Сунъий интеллект технологиялари суд фаолиятида самарадорликни ошириш ва жараёнларни автоматлаштириш учун фойдали бўлса-да, юқоридаги муаммоларни инобатга олиш муҳим. Бу муаммоларнинг ечими учун шаффофлик, тўғри маълумотлар, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва алгоритмларнинг адолатли ишлашини таъминлаш керак булади деб ҳисоблаймиз.

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. «Одил судловга эришиш имкониятларини янада кенгайтириш ва судлар фаолияти самарадорлигини оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Президентининг 16.01.2023 йилдаги ПФ-11-сонли Фармони
2. «Сунъий интеллект технологияларини 2030 йилга қадар ривожлантириш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Президентининг 14.10.2024 йилдаги ПҚ-358-сонли Қарори
3. «Судлар фаолиятига сунъий интеллект технологияларини жорий этиш орқали одил судловга эришиш даражасини ошириш ҳамда суд тизимининг моддий-техник таъминотини яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Президент Фармони ПФ-140 сонли 21.08.2025 йил.
4. Ҳумоюн Абдуразақов, Олий суд катта консультанти. <https://sud.uz/news-2025-02-28-1/>
5. Саидисаков Саидахроп Саидакрамович. [ТИЛ БИЛМОҚ-ЭЛ БИЛМОҚДИР](#). SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI 7 (2), 191-194
6. Саидисаков Саидахроп Саидакрамович. Эмотивное значение и категория эмотивности. PEDAGOG RESPUBLIKA ILMIY JURNALI. www.bestpublication.org. 7 – ТОМ 2 – SON / 2024 - YIL / 15 – FEVRAL.198-203
7. Саидисаков Саидахроп Саидисакович. РОЛЬ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ В ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 20.05.2025. 40-SON. 206 -211
8. Саидисаков Саидахроп Саидисакович. PEDAGOG RESPUBLIKA ILMIY JURNALI. "ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА". 8 – ТОМ 5 – SON / 2025 - YIL / 15 – MAY. 193-197



Date: 27th October-2025

9. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. OILA- IJTIMOYIY TARAQQIYOT MANBAI.
O‘ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR
JURNALI. 20.06.2025. 41-SON. 364-367

